

Vergaderjaar 2017–2018

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 2563

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 28 mei 2018

De algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over het EU-voorstel Onderhandelingsmandaat Multilateral Investment Court van 27 maart 2018.

De Minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 9 mei 2018. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Meijers

1

Op welke punten verschillen de voorgenomen voorwaarden bij het aanstellen van rechters bij het multilateraal investeringshof (MIC) met die van het Investment State Dispute Settlement (ISDS)?

In traditionele ISDS-procedures worden drie arbiters benoemd en betaald door partijen bij het geschil om een specifiek geschil te beslechten. Partijen zijn daarmee geneigd een arbiter te benoemen die hun belangen het beste behartigt. Het is arbiters in traditionele ISDS-zaken toegestaan om andere werkzaamheden te verrichten, zoals het optreden als expert of advocaat in andere ISDS-zaken. Het ad-hoc benoemen van arbiters door partijen bij het geschil nadat het geschil is ontstaan, kan daarmee twijfels oproepen over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van deze vorm van geschillenbeslechting. De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet begonnen. Er is dan ook nog geen besluit genomen over hoe rechters bij een multilateraal investeringshof zullen worden benoemd. De EU en het kabinet zetten erop in dat de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechters bij een multilateraal investeringshof wordt gegarandeerd door onder andere benoemingen voor een vaste, eenmalige periode en dat rechters een vaste beloning ontvangen. Bovendien moeten voor rechters strenge inhoudelijke en ethische eisen gelden zodat bijvoorbeeld wordt voorkomen dat rechters tegelijkertijd werkzaam zijn als advocaat.

2

Welke implicaties heeft het feit dat het Europees Hof van Justitie zich momenteel buigt over de verenigbaarheid van het Investment Court System (ICS) met de Europese verdragen voor de oprichting van het multilateraal investeringshof?

20 maart 2018 heeft de Raad de EU-onderhandelingsrichtsnoeren voor het oprichten van een multilateraal investeringshof vastgesteld. De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn echter nog niet begonnen. De besprekingen binnen UNCITRAL hebben zich voornamelijk geconcentreerd op het identificeren van zorgen ten aanzien van het traditionele ISDS. Een uitspraak van het Europees Hof van Justitie over de verenigbaarheid van het *Investment Court System* in CETA wordt begin 2019 verwacht. Tijdens de onderhandelingen over een multilateraal investeringshof zullen de EU en de EU-lidstaten moeten verzekeren dat het eindresultaat verenigbaar is met het EU-recht, zoals uitgelegd door het EU-Hof.

3

Deelt u de mening dat niet kan worden overgegaan tot de oprichting van een multilateraal investeringshof voordat het door België gevraagde advies van het Europees Hof van Justitie over de wettigheid van ICS in het CETA-verdrag is gegeven? Zo nee, waarom niet?

Zie antwoord op vraag 2.

4

Hoeveel investeringsgeschillenbeslechtingszaken zijn er de afgelopen tien jaar behandeld bij zowel het Internationaal Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen als bij het Permanente Hof van Arbitrage (PHA)? Hoeveel zaken zijn er behandeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens?

In de jaren 2008 tot en met 2017 zijn 391 zaken bij het Internationaal Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen aanhangig gemaakt. In deze periode zijn 104 zaken door investeerders gestart bij het Permanente Hof van Arbitrage. In de jaren 2008 tot en met 2017 zijn 577.700 zaken aanhangig gemaakt bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

5

In welke mate weegt Nederland in haar standpunt ten aanzien van de oprichting van een multilateraal investeringshof mee dat enkele handels-grootmachten, zoals de Verenigde Staten en Japan, al hebben aangegeven hier geen brood in te zien?

De onderhandelingen over de oprichting van een multilateraal investeringshof zijn nog niet begonnen. Het kabinet vindt het wenselijk als een brede groep van landen zich uiteindelijk aansluit bij een multilateraal investeringshof, zodat de EU-afspraken over investeringsbescherming en de bilaterale investeringsakkoorden van Nederland uiteindelijk kunnen worden ondergebracht bij een multilateraal investeringshof.

6

Welke kosten hebben ICS-clausules in de handelsakkoorden die afgelopen jaren door de EU met andere landen zijn gesloten met zich meegebracht? Wat zegt dit in uw ogen over de mogelijke kosten van een multilateraal investeringshof?

Er is nog geen enkel *Investment Court System* in werking getreden. Dit heeft dus ook nog geen kosten met zich meegebracht. De Europese Commissie heeft in het *Impact Assessment* bij de aanbeveling voor het onderhandelingsmandaat wel een analyse van de mogelijke kosten van een multilateraal investeringshof gemaakt. De Commissie is er in die analyse vanuit gegaan dat de EU, de 28 EU-lidstaten en 16 andere landen zich aansluiten bij het multilateraal investeringshof. In een dergelijk geval zouden de totale geschatte kosten een kleine 10 miljoen euro per jaar bedragen. De verwachting van de Europese Commissie is dat de kosten voor een multilateraal investeringshof lager zullen liggen dan de kosten voor het oprichten van een *Investment Court System* onder elk bilateraal EU-investeringsakkoord.

7

Hoe verhoudt het voorliggende onderhandelingsmandaat zich tot het beginsel van autonomie van rechtstaten?

Het onderhandelingsmandaat is niet in strijd met het beginsel van autonomie van rechtsstaten. Artikel 90 van de Nederlandse Grondwet bepaalt juist dat de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde bevordert. Hieronder valt mede de vreedzame beslechting van internationale geschillen. Het is daarnaast vaste rechtspraak van het Europees Hof van Justitie dat het de Europese Unie vrijstaat zich te onderwerpen aan beslissingen van een internationaal gerecht, mits de autonomie van de EU en haar rechtsorde worden geëerbiedigd. De EU en de EU-lidstaten zullen tijdens de onderhandelingen moeten verzekeren dat het eindresultaat verenigbaar is met het EU-recht.

8

Wat mag een nieuw multilateraal investeringsgerecht in uw ogen maximaal jaarlijks kosten? Kunt u daarbij aangeven welke bijdrage van de Nederlandse staat middels directe of indirecte financiering u maximaal acceptabel acht?

De onderhandelingen over een multilateraal investeringshof zijn nog niet begonnen. De kosten van een Hof kunnen in dit stadium daarom enkel worden geschat (zie ook het antwoord op vraag 6). Het kabinet vindt het belangrijk dat het Hof op een kostenefficiënte manier te werk zal gaan. De Europese Commissie heeft berekend dat het oprichten van een multilateraal investeringshof minder kosten met zich meebrengt dan het oprichten van een *Investment Court System* onder elk bilateraal EU-investeringsakkoord.

9

Waarom is in het onderhandelingsmandaat niet gekozen voor het uitgangspunt dat een multilateraal investeringshof even toegankelijk moet zijn voor gewone burgers van deelnemende landen als voor investeerders? Steunt u dit?

Het kabinet zet in op modernisering van het internationale investeringsbeschermingsbeleid. Door het oprichten van een multilateraal investeringshof kan het geschillenbeslechtsmechanisme worden hervormd. De EU en het kabinet zetten er op in dat het verdrag tot oprichting van een multilateraal investeringshof aparte bepalingen bevat die de toegang van investerende natuurlijke personen tot het Hof verzekert, bijvoorbeeld door de kosten of tijd van een procedure voor deze groep investeerders te beperken. Daarnaast zetten de EU en het kabinet er op in dat niet-investerende natuurlijke personen, wanneer zij belanghebbende zijn, zich in een zaak bij een op te richten multilateraal investeringshof kunnen voegen als *amicus curiae*. Als *amicus curiae* kunnen zij als derde partij bewijs en argumenten indienen in een geschil tussen een investeerder en een staat. Een multilateraal investeringshof kan in zijn oordeel rekening houden met de inbreng van de derde partij.

10

In welke mate draagt dit onderhandelingsmandaat in uw ogen bij aan het behalen van de Sustainable Development Goals?

Investeringsakkoorden bieden investeerders minimale rechtsbescherming. Buitenlandse investeerders hebben deze bescherming met name nodig in landen waar nationale wetgeving en instituties in hun ogen onvoldoende rechtszekerheid bieden om langdurige investeringen te doen in sectoren waar zij in grote mate afhankelijk zijn van overheidsoptreden. Het land van vestiging profiteert van deze buitenlandse investeringen doordat de investering kan leiden tot extra werkgelegenheid en het aantrekken van kennis en innovatie. Dit is met name van belang voor ontwikkelingslanden, waar het binnenhalen van private investeringen onontbeerlijk is voor het behalen van de *Sustainable Development Goals*. Tegelijkertijd erkent het kabinet enkele zorgen ten aanzien van de (eerder gesloten) investeringsakkoorden. Het oprichten van een multilateraal investeringshof is een van de manieren om zorgen te adresseren en het investeringsbeleid te moderniseren.

11

Klopt het dat klachten die ingediend kunnen worden bij het multilateraal investeringshof louter betrekking hebben op financiële investeringsgevolgen?

De bilaterale investeringsakkoorden die bij een multilateraal investeringshof worden ondergebracht, bepalen de grondslag voor het starten van een procedure bij een multilateraal investeringshof. Onder investeringsakkoorden van de EU en Nederland kan een investeerder slechts een procedure onder een investeringsakkoord starten als hij financiële schade lijdt door handelen van de plaatselijke overheid in strijd met dit investeringsakkoord. Investeringsakkoorden bevatten over het algemeen ook een mechanisme voor de beslechting van geschillen tussen verdragspartijen. Het is niet uitgesloten dat dergelijke geschillen ook kunnen worden ondergebracht bij een nog op te richten multilateraal investeringshof.

12

Op welke wijze worden afspraken ten aanzien van arbeid en milieu binnen handelsverdragen beschermd binnen dit hof?

13

Welke mogelijkheden zijn er om de naleving van afspraken ten aanzien van arbeid en milieu binnen het hof te waarborgen?

Een multilateraal investeringshof moet gaan oordelen over geschillen die voortvloeien uit investeringsakkoorden. Een multilateraal investeringshof zal niet gaan oordelen over geschillen die voortvloeien uit duurzaamheidsstukken in EU-handelsakkoorden. Tegelijkertijd zal een multilateraal investeringshof de beleidsvrijheid van overheden om maatregelen te nemen ter bescherming van publieke belangen zoals arbeid en milieu verzekeren, zoals bekrachtigd in de EU-afspraken over investeringsbescherming en beoogd in de nieuwe Nederlandse modeltekst.

14

Welke mogelijkheden zijn er om de naleving van afspraken ten aanzien van arbeid en milieu buiten het hof, apart, te waarborgen?

15

Waar kunnen maatschappelijke partijen naartoe met een klacht ten aanzien van bijvoorbeeld de schending van vakbondsvrijheid als dit hof er is?

Traditionele investeringsakkoorden bieden maatschappelijke organisaties niet de mogelijkheid om investeerders direct aan te klagen wegens een vermeende schending van vakbondsvrijheid. De EU en het kabinet zetten er op in dat belanghebbenden, zoals mogelijk maatschappelijke organisaties, zich als *amicus curiae* kunnen voegen in procedures bij een op te richten multilateraal investeringshof.

Er zijn verschillende internationale mogelijkheden om afspraken ten aanzien van arbeid en milieu buiten een multilateraal investeringshof te waarborgen. Enerzijds bevatten EU-handelsakkoorden aparte afspraken over duurzaamheid. Deze afspraken worden gewaarborgd via het monitoringsmechanisme en het geschillen-

beslechtsmechanisme dat in die hoofdstukken is vastgelegd. Anderzijds worden afspraken ten aanzien van arbeid en milieu gewaarborgd via bijvoorbeeld de OESO-richtlijnen voor multilaterale ondernemingen. Wanneer belanghebbenden vermoeden dat bedrijven de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen niet naleven, kunnen zij hiervan melding maken bij de Nationale Contactpunten voor de OESO-richtlijnen (NCP's). Alle landen die OESO-lid zijn, moeten een NCP inrichten dat enerzijds meldingen van vermeende misstanden moet behandelen en anderzijds bedrijven helpen bij het implementeren van de OESO-richtlijnen.

16

Wat wordt bedoeld met de «strong rules on ethics and conflicts of interests»? Wat zal er naar verwachting komen te staan in de aangehaalde «code of conduct»?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. De inzet van de EU en het kabinet is dat rechters bij het multilateraal investeringshof moeten voldoen aan hoge ethische eisen. Hiermee moet de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechters worden gegarandeerd. Het moet bijvoorbeeld worden voorkomen dat rechters bij het multilateraal investeringshof tegelijkertijd werkzaam kunnen zijn als advocaat in procedures tussen een investeerder en een staat of anderszins gelieerd zijn aan een van de partijen bij het geschil. Het *Investment Court System* kan hierbij een startpunt bieden. Daarin wordt verwezen naar de *International Bar Association Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration*.

17

Hoe geeft het voorstel voor het multilateraal investeringshof meer transparantie dan het ICS-systeem?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. De inzet van de EU en het kabinet is dat de procedures bij een multilateraal investeringshof transparant zijn. Dit kan worden gegarandeerd door aan te sluiten bij de UNCITRAL-transparantieregels. In het *Investment Court System* wordt ook aangesloten bij deze UNCITRAL-transparantieregels.

18

Hoe worden de specifieke economische behoeften van de aan het hof deelnemende partijen gewaarborgd?

Procedures onder investeringsakkoorden kunnen hoge kosten met zich meebrengen. Het kabinet zet zich ervoor in dat alle partijen, waaronder ontwikkelingslanden en het mkb, zich effectief kunnen verdedigen in procedures onder investeringsakkoorden. In dat kader onderzoekt het kabinet mogelijkheden dat partijen bij een investeringsgeschil ondersteuning ontvangen.

19

Zijn er in de Raad besprekingen geweest om ook derden toegang te bieden tot het MIC, bijvoorbeeld in geval van schade door derden geleden als gevolg van investeringen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke overwegingen hebben er uiteindelijk toe geleid dat deze rechtsgang voor derden niet in het mandaat is opgenomen?

20

Wat zal er nodig zijn om in de toekomst ook derden toegang te bieden tot het MIC? Is er een mogelijkheid om dit in de toekomst zonder wijziging van de verordening te bewerkstelligen?

De besprekingen binnen UNCITRAL zien enkel op de modernisering van het geschillenbeslechtsmechanisme. Andere aspecten van het investeringsbeschermingsbeleid, zoals de toegang tot het geschillenbeslechtsmechanisme, worden vastgelegd in de bilaterale investeringsakkoorden die bij een investeringshof kunnen worden ondergebracht. De EU en het kabinet zetten erop in dat belanghebbenden zich in een zaak bij een op te richten multilateraal investeringshof kunnen voegen als *amicus curiae*. Als *amicus curiae* kunnen zij als derde partij bewijs en argumenten indienen in een geschil tussen een investeerder en een staat. Een multilateraal investeringshof kan in zijn oordeel rekening houden met de inbreng van de derde partij.

21

Zijn er in de Raad besprekingen geweest over het opnemen van een vereiste van uitputten van de nationale rechtsgang alvorens toegang tot het MIC mogelijk is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke overwegingen hebben er uiteindelijk toe geleid dat dit niet in het mandaat is opgenomen?

Een dergelijke discussie heeft niet plaatsgevonden. De besprekingen binnen UNCITRAL zien enkel op de modernisering van het geschillenbeslechtsmechanisme. Andere aspecten van het investeringsbeschermingsbeleid, zoals de toegang tot het geschillenbeslechtsmechanisme, worden vastgelegd in de bilaterale investeringsakkoorden die bij een investeringshof kunnen worden ondergebracht. De EU en het kabinet zijn geen voorstander van het vereiste van uitputting van de nationale rechtsgang alvorens toegang tot het multilateraal investeringshof mogelijk is. Investeringsbescherming op grond van een investeringsakkoord is namelijk juist gewenst in landen waar de rechtsgang niet altijd onafhankelijk is of procedures onnodig lang duren.

22

Aan welke democratisch gelegitimeerde juridisch inhoudelijke regels zullen internationale investeringsbeschermingszaken worden getoetst?

Een multilateraal investeringshof zal toetsen aan de normen die zijn vastgelegd in het onderliggende investeringsakkoord dat bij het multilateraal investeringshof is ondergebracht. Nederlandse investeringsakkoorden bieden Nederlandse investeerders in het buitenland bescherming tegen bijvoorbeeld discriminatoir overheidsoptreden en onteigening door de overheid zonder dat daar compensatie voor wordt betaald. EU en Nederlandse investeringsakkoorden worden door het Nederlands parlement goedgekeurd voordat deze in werking treden.

23

Is er voorzien dat het MIC bij toekomstige uitspraken tevens zal toetsen aan internationale verdragen, zoals mensenrechten- en milieuverdragen? Zo nee, waarom niet?

De besprekingen binnen UNCITRAL zien enkel op de modernisering van het geschillenbeslechtsmechanisme. Andere aspecten van het investeringsbeleid, zoals het toetsen aan verdragen op het terrein van mensenrechten en milieu, kan worden vastgelegd in de onderliggende investeringsakkoorden.

24

Zal er een Nederlandse vertegenwoordiging betrokken zijn bij de besprekingen in de United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)? Zo ja, wat zal de inzet zijn van Nederland bij die besprekingen? Zo nee, waarom niet?

De Europese Commissie zal de Europese Unie en de EU-lidstaten vertegenwoordigen bij de besprekingen in UNCITRAL. Deze inzet is vastgelegd in de onderhandelingsrichtsnoeren. Naast de Europese Unie neemt een Nederlandse delegatie deel aan de besprekingen in UNCITRAL. De inzet van Nederland komt overeen met de inzet van de Europese Unie.

25

Is er een tijdlijn bekend van de besprekingen in UNCITRAL? Zo ja, kunt u die met de Kamer delen?

UNCITRAL Working Group III heeft het mandaat om te spreken over de multilaterale hervorming van ISDS. Eerste stap in het mandaat is het identificeren van zorgen over het traditionele ISDS. Daarna zal deze groep overwegen of hervorming wenselijk is in het licht van de geïdentificeerde zorgen en zal de groep mogelijke oplossingen ontwikkelen om aan de zorgen tegemoet te komen. Van 23 tot en met 27 april 2018 vond in New York de tweede besprekingsronde plaats. De identificatie van de zorgen over het traditionele ISDS is inmiddels afgerond. Een volgende besprekingsronde staat gepland in het najaar van 2018. De verwachting is dat op zijn vroegst tijdens de ronde in het voorjaar van 2019 daadwerkelijk gesproken zal worden over oplossingen om aan de geïdentificeerde zorgen tegemoet te komen. Indien daar voldoende steun voor is, kunnen de daadwerkelijke onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof na het afronden van dit UNCITRAL-mandaat van start gaan.

26

Hoe zal de verhouding zijn tussen toekomstige uitspraken van het MIC en die van het Europese Hof van Justitie, die als enige rechtsinstantie toeziet op interpretatie en naleving van EU-recht?

Een multilateraal investeringshof zal uitspraken doen op basis van een investeringsakkoord dat bij het Hof is ondergebracht. De EU en Nederland moeten in hun investeringsakkoorden verzekeren dat de autonomie van het EU-recht gewaarborgd is en het multilateraal investeringshof geen bindende uitspraak doet over de interpretatie en naleving van het EU-recht.

27

Welke gevolgen heeft de recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie in de Achmea-zaak (zaaknummer C284/16) voor het MIC? Kunt u een overzicht geven van de voorwaarden waar het MIC aan moet voldoen, om een soortgelijke uitspraak als de Achmea-zaak te voorkomen voor het MIC?

De uitspraak van het Europees Hof van Justitie in de Achmea-zaak maakt duidelijk dat verdragen waar de EU en/of de EU-lidstaten partij bij zijn de autonomie van het EU-recht moeten waarborgen. Internationale geschillenbeslechtsmechanismen, zoals een nog op te richten multilateraal investeringshof, mogen geen bindende uitspraak doen over de interpretatie en naleving van het EU-recht.

28

De Europese Commissie heeft in tegenstelling tot hetgeen gebruikelijk is bij het laten uitvoeren van de impact assessment naar het MIC de gevolgen voor mens en milieu niet betrokken. Bent u bereid er bij de Europese Commissie op aan te dringen deze impact assessment uit te breiden?

De Europese Commissie dient voor elk initiatief een *impact assessment* op te stellen. Daarin moet ook worden ingegaan op de economische en sociale impact van het initiatief op mensen en het milieu. Ook bij de aanbeveling voor het onderhandelingsmandaat inzake een multilateraal investeringshof heeft de Europese Commissie een impact assessment opgesteld. Daarin is geconcludeerd dat er geen effecten voor mens en milieu zijn.

29

Wie neemt er zitting namens de EU in het onderhandelingsteam? Welke instituties, welke individuen, welke nationaliteiten?

De Europese Commissie zal namens de EU de onderhandelingen voeren op grond van het door de Raad vastgestelde onderhandelingsmandaat. Het is aan de Europese Commissie om het onderhandelingsteam vast te stellen. De Europese Commissie zal de onderhandelingen voeren in overleg met het handelspolitiekcomité van de Raad.

30

Wat zullen de kosten worden om een zaak aanhangig te maken bij dit nieuwe hof?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. Het is daarmee nog niet te zeggen of er voor de investeerder kosten verbonden zullen zijn aan het aanhangig maken van een procedure of de hoogte daarvan.

31

Door wie worden de rechters welke zitting nemen in dit hof benoemd?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. Er is daarmee nog geen besluit genomen over hoe de rechters zullen worden benoemd. De benoeming moet volgens de EU en het kabinet in ieder geval plaatsvinden via een objectief en transparant proces. Het proces moet bovendien de kwaliteit van de rechters verzekeren en regionale en gender spreiding garanderen.

32

Kunt u aangeven welke landen, binnen de EU en daarbuiten, kritiek hebben geuit op de oprichting van een multilateraal investeringshof? Welke bezwaren hebben deze individuele landen?

De onderhandelingen over de oprichting van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. De EU-lidstaten hebben op 20 maart 2018 unaniem ingestemd met de vaststelling van de onderhandelingsrichtsnoeren. Tijdens de eerste twee bijeenkomsten van UNCITRAL Working Group III over de multilaterale hervorming van ISDS hebben veel delegaties hun zorgen geuit over het traditionele ISDS. Sommige delegaties hebben al aangegeven deze zorgen op multilateraal niveau te willen adresseren terwijl enkele andere delegaties hebben aangegeven deze zorgen op bilateraal niveau te willen adresseren. Naar verwachting zullen de besprekingen over mogelijke oplossingen op zijn vroegst in de lente van 2019 starten.

33

Hoe wordt het Hof van Justitie betrokken bij de uitwerking van het MIC?

De Europese Commissie zal namens de EU de onderhandelingen voeren op grond van het door de Raad vastgestelde onderhandelingsmandaat. Het Europees Hof van Justitie is niet bij de onderhandelingen betrokken. Een eventueel voorgenomen verdrag kan worden voorgelegd aan het Europees Hof van Justitie.

34

Op welke wijze wordt het maatschappelijk middenveld (NGO's, vakbonden, kennisinstellingen) betrokken bij de oprichting van het multilateraal investeringshof? Wat betekent de status van «accredited observers» in deze context?

De Europese Commissie spreekt regelmatig met belanghebbenden over het initiatief om een multilateraal investeringshof op te richten. Het kabinet spreekt ook geregeld met het maatschappelijk middenveld en ngo's over het multilateraal investeringshof in het Breed Handelsberaad. Daarnaast kunnen belanghebbenden als waarnemer bij UNCITRAL worden geaccrediteerd en zo deelnemen aan de besprekingen. Verschillende ngo's, vakbonden en kennisinstellingen hebben deelgenomen aan de tweede UNCITRAL-besprekingsronde van 23 tot en met 27 april.

35

De onderhandelingen zullen op een transparante manier plaatsvinden. Hoe wordt de Kamer geïnformeerd over de voortgang van de onderhandelingen?

De onderhandelingen over de oprichting van een multilateraal investeringshof zijn nog niet van start gegaan. Zodra de onderhandelingen van start zijn gegaan, zal het kabinet het parlement informeren over de stand van zaken van de onderhandelingen via de kwartaalrapportage over handels- en investeringsakkoorden. Daarnaast zal het kabinet de Kamer op de gebruikelijk manier informeren wanneer het onderwerp wordt geagendeerd voor de Raad Buitenlandse Zaken Handel. Naast de EU is het de bedoeling dat Nederland ook zelfstandig partij wordt bij een verdrag tot oprichting van een multilateraal investeringshof. Nederland kan pas partij worden nadat het Nederlands parlement dat verdrag heeft goedgekeurd.

36

Klopt het dat middels punt vier van het onderhandelingsmandaat de ruimte voor individuele lidstaten wordt beperkt om afwijkend te stemmen

binnen UNCILTRAL indien zij zich uiteindelijk niet scharen achter de EU-positie? Zo ja, acht u dit wenselijk?

37

Lidstaten die lid zijn van UNCITRAL mogen stemmen. Is Nederland lid? Hoe verhoudt een dergelijke stemming zich tot besluiten voortgekomen uit het mandaat van de Europese Commissie?

Het klopt dat het vastgestelde onderhandelingsmandaat de ruimte voor individuele lidstaten beperkt om afwijkend te stemmen binnen UNCITRAL. Nederland is geen lid van UNCITRAL en mag daarom niet stemmen. Het kabinet ziet de samenwerking binnen de Europese Unie als een mogelijkheid om de Nederlandse wens tot modernisering van het investeringsbeschermingsbeleid te bewerkstelligen.

38

Verdragen (agreements) waarbij de Unie lid is of lid zal worden, kunnen onder het hof gebracht worden. Gaat het hierbij alleen om handelsverdragen of ook andere soorten verdragen?

39

Landen kunnen verdragen eveneens onder jurisdictie van het hof gaan brengen. Gaat Nederland dat doen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet? Over welke verdragen gaat het dan?

De EU kan EU-akkoorden, waarin afspraken over investeringsbescherming worden gemaakt, onderbrengen bij een op te richten multilateraal investeringshof. Voorbeelden zijn de EU-akkoorden met Canada, Singapore en Vietnam. Het is daarnaast de wens van het kabinet om Nederlandse investeringsakkoorden uiteindelijk onder te brengen bij een multilateraal investeringshof. Huidige Nederlandse investeringsakkoorden bevatten het traditionele ISDS.

40

Kunt u nader omschrijven wat precies wordt bedoeld met de zinsnede «It should be explored whether the Convention could also be utilised if only the respondent state is Party to the Convention»?

Een bilateraal investeringsakkoord wordt gesloten tussen twee verdragspartijen. Het is mogelijk dat beide verdragspartijen het akkoord onderbrengen bij een multilateraal investeringshof. Deze zinsnede houdt de mogelijkheid open dat ook een van de verdragspartijen het akkoord onderbrengt bij het multilateraal investeringshof. Een zaak die door een investeerder wordt opgestart tegen deze verdragspartij wordt dan gevoerd bij het multilateraal investeringshof. Een zaak die door een investeerder wordt opgestart tegen de andere verdragspartij vindt dan plaats via de in dat bilaterale investeringsakkoord vastgelegde procedure.

41

Hoe worden partijen vertegenwoordigd in het geval van een geschil? Gebeurt dat op eenzelfde manier in eerste en tweede beroep?

Partijen in het geschil mogen zelf besluiten hoe zij zich laten vertegenwoordigen.

42

Op welke wijze kan invulling worden gegeven aan de «gender representation» van het hof?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet gestart. De EU en het kabinet vinden het van belang dat bij het bepalen van de procedure voor het aanstellen van rechters rekening wordt gehouden met een evenwichtige vertegenwoordiging op het gebied van gender.

43

Welke vormen van «effective international enforcement regime[s]» zijn er in de ogen van het kabinet denkbaar? Aan welke voorwaarden moet een dergelijk handhavingsregime in de ogen van het kabinet voldoen?

De UNCITRAL Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York Conventie) is het meest gebruikelijke regime voor de handhaving van arbitrale vonnissen. Dit regime is echter niet zonder meer van toepassing op uitspraken van een op te richten multilateraal investeringshof. De New York Conventie of een separaat regime moet de effectiviteit van de handhaving van vonnissen garanderen.

44

Het nieuwe hof zal mogelijk leunen op bestaande internationale organisaties of daarin worden geïntegreerd. Welke organisaties moet daarbij aan gedacht worden? Gaat de regering actief inzetten op vestiging van dit hof in Nederland?

De onderhandelingen over de oprichting van een multilateraal investeringshof zijn nog niet gestart. Het kabinet heeft nog geen positie bepaald over de mogelijke integratie van een multilateraal investeringshof bij een bestaande organisatie of de vestiging van een investeringshof in Nederland.

45

Zittingen moeten op een transparante manier gaan verlopen in het nieuwe hof. Geldt dat voor alle partijen?

De inzet van de EU en Nederland is dat de procedures bij een multilateraal investeringshof op een transparante manier zullen gaan verlopen. Alle partijen die deelnemen aan een procedure bij een multilateraal investeringshof zullen zich aan deze transparantieregels moeten houden.

46

Hoe moeten we het streven om «natuurlijke personen» toegang te geven tot het hof zien? Wanneer geldt een «natuurlijke persoon» als het aan het kabinet ligt als betrokkene en hoe denken de andere lidstaten daar in algemene zin over?

De onderhandelingen over het oprichten van een multilateraal investeringshof zijn nog niet gestart. Inzet van de EU en het kabinet is dat het verdrag tot oprichting van een multilateraal investeringshof aparte bepalingen bevat die de toegang van bepaalde groepen investeerders, zoals het mkb en natuurlijke personen, tot het Hof verzekeren, bijvoorbeeld door de kosten of tijd van een procedure voor deze groepen investeerders te beperken. Wat onder de begrippen mkb en natuurlijke personen valt, zal tijdens de onderhandelingen moeten worden bepaald.

47

Kan punt 16 worden geïnterpreteerd als dat men er naar streeft (lage) ontwikkelingslanden toegang te verschaffen tot het hof? Wat zijn de voor- en nadelen voor deze landen wanneer dit binnen of los van het hof wordt geregeld?

Procedures onder investeringsakkoorden kunnen hoge kosten met zich meebrengen. Het kabinet zet zich ervoor in dat alle partijen, waaronder ontwikkelingslanden en de minst ontwikkelde landen, zich effectief kunnen verdedigen in procedures onder investeringsakkoorden. In dat kader onderzoekt het kabinet mogelijkheden dat partijen bij een investeringsgeschil ondersteuning ontvangen.